

Nelegālā migrācija drošības nodrošināšanas kontekstā

Dr. iur. Andrejs Vilks

*Rīgas Stradiņa universitāte, Juridiskā fakultāte,
Tiesību zinātņu katedra, Latvija
Andrejs.Vilks@rsu.lv*

Kopsavilkums

Sociāli politiskā un ekonomiskā situācija migrantu izcelsmes valstīs ir izteikti nelabvēlīga, un tas ietekmē nekontrolējamu bēgļu un migrantu pieplūdumu Eiropas Savienības valstīs. ES ārējās robežas nav pietiekami nostiprinātas un drošas. Bēgļu un migrantu izvietošanas punkti lielākoties nav nodrošināti ar nepieciešamajiem resursiem sociālās palīdzības sniegšanā. Migrantu vēlmes kļūt materiāli nodrošinātiem, pilnīgi neatkarīgiem jaunajās, drošajās trešajās valstīs netiek piepildītas. Tas determinē sociālās spriedzes eskalāciju, konfliktu veidošanos starp patvēruma meklētājiem un trešo (Eiropas) valstu iedzīvotājiem. Konflikti pāraug sabiedriskās kārtības pārkāpumos un krimināla rakstura aktivitātēs. Samazinās nacionālā un starptautiskā drošība, kas ir saistīta ar strauju migrantu pieplūdumu Eiropā.

Atslēgvārdi: drošība, globalizācija, migrācija, nelegālā migrācija.

Augsts migrācijas līmenis ir ierasta mūsdienu civilizācijas iezīme. Gandrīz visas pasaules valstis ir iesaistītas migrācijas procesos. Katru gadu miljoniem cilvēku visā pasaulē šķērso valstu robežas, lai iegūtu atbilstošu darbu ar labāku atalgojumu, piedalītos izglītības programmās, atpūstos, sazinātos ar radniekiem un citiem tuviem cilvēkiem vai arī izvairītos no kriminālvajāšanas un sodu izpildes. Jāuzsver, ka piespiedu migrācija var būt saistīta ar militāriem konfliktiem, karadarbību un ekstremālām situācijām (dabas katastrofām, politiskā režīma maiņu). Migrācijas procesu analīze var liecināt par neapmierinošiem sociāliem, tiesiskiem un politiskiem apstākļiem konkrētā valstī, ekonomikas attīstības līmeni, cilvēku drošības stāvokli konkrētā pasaules reģionā. Migrācijas tendences ir saistītas ar atšķirīgiem sadzīves apstākļiem un dzīves līmeni, kā arī nelabvēlīgiem vides faktoriem.

Ekonomikas zinātņu doktors I. Brīvers atzīst, ka migrācija ir globalizācijas sekas un tas ir ilgstošs process. Tas ir skāris arī Latviju. Pēc viņa domām, “ikviens, kurš aizbrauc, aizved no Latvijas vismaz 20 tūkstošus eiro. Tas ir naudas daudzums, kuru Latvija iztērēja, lai šos cilvēkus izaudzinātu un lai viņi sasniegtu noteiktu izglītības līmeni, tās ir Latvijas izmaksas, lai cilvēku sagatavotu darba tirgum” (Ivars Brīvers, 2016). Tomēr sakarā ar to, ka Latvijā nav nepieciešamo dzīves apstākļu, valsts iedzīvotāji ir spiesti emigrēt.

Aplūkojot migrācijas problēmu kopumā, ir jāatzīst, ka īpaši nelabvēlīga, ar grūti analizējamu procesu un nenosakāmām sekām ir nelegālā, neregistrētā un neoficiālā migrācija, kura netiek ietverta nevienā atskaites formā un apkopojumā.

Analizējot nelegālās migrācijas stāvokli, tendences un perspektīvas, pētnieki galvenokārt balstās uz apsekojumu rezultātiem un ekspertu vērtējumiem. Tomēr tie ir visai nosacīti un aptuveni. Bez šaubām, ir jāatzīst, ka šie vērtējumi ļauj apzināt nelegālo migrantu stāvokli un plūsmu, kā arī tie ir migrācijas drošības pasākumu izstrādes pamats. Migrācijas drošību mēs saprotam kā sabiedriskās (sociālās, ekonomiskās, tiesiskās) un nacionālās (arī globālā kontekstā) sistēmas stāvokli, kurā netiek apdraudēta cilvēku dzīvība, veselība, gods, brīvības, īpašums un citas vērtības, kuras ir saistītas ar iedzīvotāju kontrolētu vai nelegālu pārvietošanos valsts vai transnacionālos ietvaros. Latvijas nacionālajā attīstības plānā ir ietverta arī visai specifiska kategorija – drošumspēja (Cilvēka drošumspēja un NAP2020).

Aplūkotajā tematā mēs varam iekļaut arī migrācijas drošumspēju kā cilvēku spējas un sabiedrības stāvokli (potenciālu) nenonākt apdraudētās situācijās un nezaudēt drošības sajūtu, kura ir saistīta ar migrācijas procesiem. Jāuzsver, ka ir iespējams diferencēt iedzīvotāju iekšējo pārvietošanos (vietējo migrāciju) un starpvalstu pārvietošanos (ārējo migrāciju). Raksta autors pievērsīsies galvenokārt tikai ārējās un nelegālās migrācijas tendenču un izpausmju analīzei.

Atbilstoši Starptautiskās darba organizācijas datiem nelegālie imigranti veido 10–15% no kopējās migrācijas plūsmas apjoma (Rukovodstvo, 2006, 185). Neapšaubāmi, tas ir pietiekami augsts īpatsvars un var būtiski ietekmēt to valstu sociālo, ekonomisko un politisko stāvokli, kuras uzņem migrantus. Augsta nelegālā migrācija ir vērojama no jaunattīstības valstīm uz valstīm ar augstu attīstības un dzīves līmeni. Pētījums, kuru ir veikusi “Pew Research”, liecina, ka lielākais skaits imigrantu dzīvo ASV – aptuveni 46 miljoni cilvēku (Connor, Cohn & Gonzalez-Barrera, 2006). Saskaņā ar Eiropas Universitātes institūta pētījumu ES valstīs ir aptuveni 43 miljoni viesstrādnieku, no kuriem 23 miljoni ir personas, kuras ir iebraukušas no citām valstīm. Pēc ekspertu atzinumiem patlaban ES valstīs ir aptuveni 6–10 miljoni nelegālo migrantu (*Migration Reports*, 2013).

Savukārt citu pētījumu rezultāti liecina, ka nelegālo migrantu skaits ir krietni lielāks. Tiek atzīts, ka pašlaik ES valstīs ir vairāk nekā 33,5 miljoni migrantu (*Migration and migrant population statistics*, 2015). Lielākā daļa migrantu ir izceļotāji no Ziemeļāfrikas un Āzijas valstīm. Izplatītākie nelegālo migrantu ieceļošanas maršruti ir Rietumbalkānu un Vidusjūras austrumu reģioni (Grieķija, Turcija). Situācija nelegālās migrācijas

jomā kopumā negatīvi ietekmē sabiedrisko drošību un arī dažu valstu nacionālo drošību. Eksperti uzskata, ka nelegālās migrācijas plūdi, kas līdztekus nes arī pieaugošo terorismu, ir neadekvātas ES migrācijas politikas sekas. Konsekventas migrācijas politikas trūkums nākotnē Eiropas valstīs var izraisīt vēl nelabvēlīgāku un kriminogēnāku situāciju.

Nelegālā migrācija pēc savas būtības ir nelikumīga cilvēku pārvietošanās pāri valstu robežām, pārkāpjot valsts noteikto ieeļošanas, tranzīta, uzturēšanās un izceļošanas kārtību ārvalstu pilsoņiem un bezvalstniekiem.

Nelegālo migrāciju atkarībā no dažādiem faktoriem var iedalīt šādi:

- atkarībā no organizētības pakāpes – organizētā un neorganizētā migrācija;
- atkarībā no nelegālo migrantu aptvēruma – individuālā un grupveida migrācija;
- atkarībā no valstī iekļūšanas paņēmieniem – nelikumīga robežas šķērsošana ar viltotiem dokumentiem, izmantojot nekontrolējamu robežu, ārpus kontrolpunktiem, uzturēšanās valstī pēc atļautā uzturēšanās perioda.

Augstais nelegālās migrācijas līmenis, kas ES aizvien pieaug, izraisa šajās valstīs virkni problēmu, jo rada negatīvas sekas un draudus sabiedrībai un cilvēkdrosībai. No kriminoloģiskā aspekta pieaug sabiedrības kriminalizācijas līmenis. Nelegālie migranti ir “trešās valsts piederīgie, kuri ir pārkāpuši ieeļošanas vai uzturēšanās nosacījumus Latvijas Republikā – izmantojuši viltotus dokumentus vai snieguši nepatiesu informāciju, pārsnieguši uzturēšanās laiku vai pārkāpuši darba atļaujas nosacījumus, saņēmuši atteikumu piešķirt tiesisko statusu Latvijas Republikā” (Latvijas praktiskā rīcība nelegālās migrācijas mazināšanai: Pētījums, 2011).

Pretēji noteiktajai tiesiskajai kārtībai valstī uzturas neregistrēti cilvēki, kuru vidū ir personas, kas izvairās no atbildības par prettiesiska rakstura nodarījumiem, organizēto kriminālo grupu pārstāvji, teroristi. Nelegālie migranti daudzos gadījumos ir iesaistīti cilvēku un ieroču tirdzniecībā, narkobiznesā, akcīzes preču kontrabandā u. c. Daļa nelegālo migrantu neoficiāli iesaistās darba tirgū, strādājot bez atbilstošām atļaujām un neregistrēti. Tas sekmē ēnu ekonomikas pieaugumu un korupcijas palielināšanos.

Serbijas politologs Miļenko Nedelkovskis (*Миленко Неделковски*) uzskata, ka ir ļoti aizdomīgi un nesaprotami, kāpēc 90% migrantu, kuri ieeļo Eiropā, tostarp Maķedonijā un Serbijā, ir jauni vīrieši (Nedelkovski, 2015). Neizpratni raisa tas, ka imigranti nāk no valstīm, kur to tradicionālā kultūra nepieļauj un neatbalsta ģimeņu sairšanu un ģimenes pamešanu. M. Nedelkovskis kā piemēru min Maķedoniju, kurā pēc kara ar Serbiju ieeļoja aptuveni 150 tūkstoši albāņu, kuri būtiski mainīja valsts etnisko struktūru un kultūras tradīcijas. Liels jaunu vīriešu skaits raisa pamatotas aizdomas, ka viņu ieeļošanas mērķi var būt ekstrēmistisku un agresīva rakstura darbību veikšana.

Kā piemēru var minēt notikumus Jaungada naktī Ķelnē, kad aptuveni tūkstotis jaunu vīriešu, kuri bijuši apreibinošu vielu ietekmē, sarīkoja savdabīgus izklaides pasākumus pie pilsētas centrālās stacijas. Tika saņemts vairāk nekā 100 sūdzību no sievietēm, kuras ir cietušas no seksuālas vardarbības. No šīm sūdzībām divas bijušas par izvarošanu, bet trīs ceturtdaļas par seksuāla rakstura uzbrukumiem. Vīrieši pēc ārējām pazīmēm bija Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas izcelsmes. Turklāt sievietes tikušas

arī aplaupītas un apzagtas, pret viņām ir veiktas netiklas darbības. Šādi incidenti bijuši arī Hamburgā un Štutgartē. Līdzīgi gadījumi notikuši 12 Vācijas federālajās zemēs (pavisam Vācijā ir 16 federālās zemes). Analogiski uzbrukumi ir tikuši veikti Zviedrijā, Somijā un Šveicē. Aizdomas par viltotiem dokumentiem raisa arī tas, ka Serbijas robežsardzei 90% imigrantu uzrāda kā dzimšanas datumu viena un tā paša gada 1. janvāri. Jāpiebilst, ka nav datubāzu, uz kurām balstoties varētu veikt ieceļojošo personu identitātes pārbaudi.

Nelegālās migrācijas problēmu lokā nelegālās migrācijas organizēšanai ir viena no būtiskākajām nozīmēm. Migrantu kontrabanda ir organizēta personu pārvietošana, atvieglojot viņu pārvietošanos pāri robežām, pārkāpjot noteiktos tiesību aktus, lai iegūtu finansiālu vai citu labumu no personām un organizācijām, kas iesaistītas migrantu kontrabandā (sk. Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija). Lielākais apdraudējums nāk nevis no darba ņēmēja migranta, kurš ir kļuvis par objektu cilvēku kontrabandā, bet gan no organizētās noziedzības sindikāta, kas nodrošina bēgļu nelegālu pārvietošanos un saņem no viņiem lielas naudas summas. Migrantu kontrabanda ir starptautiska organizēta noziedzīga parādība ar augstu peļņu un zemu risku.

Eksperti atzīst, ka nelegālās migrācijas organizēšana nes lielāku peļņu nekā narkotiku tirdzniecība. Ir izpētīts, ka vieta patvēruma meklētāju laivā maksā divus līdz desmit tūkstošus dolāru, no kuriem 55 procentus saņem nelegālās migrācijas organizētāji (Ilmārs Latkovskis, 2016).

ES valstīm ir ārējās robežas ar 21 valsti. No tām aptuveni divās trešdaļās veidojas riska situācijas, kas nosaka iespējas organizēt caur šīm valstīm kontrabandas preču pārvešanu, narkotisko vielu tranzītu, kā arī nodrošināt nelegālo migrantu ieplūšanu ES. ES valstīm sakarā ar to, ka Savienības valstu iekšējās robežas netiek kontrolētas, imigrācijas kanālu un plūsmu apzināšanai ir ļoti būtiska nozīme. Kaut gan ES kopumā, kā arī tās dalībvalstis cenšas kontrolēt, fiksēt un pat ierobežot migrāciju, it īpaši nelegālo, tomēr jāatzīst, ka ir vērojama izteikta migrācijas krīze. Līdzīgas izpausmes un aptvērumi bija vērojami tikai pēc Otrā pasaules kara. Tomēr patlaban situācija migrācijā nav salīdzināma ar iepriekšējām. Demogrāfijas procesu pētnieks Hansens atzīst, ka tagad migrāciju var salīdzināt ar pašregulējamu piedāvājuma un priekšlikuma tirgu (*Hansen, 2002, 583*).

Nelegālā migrācija ir ne tikai drauds Eiropas Savienības drošībai kopumā, bet arī atsevišķām tajā ietilpstošajām valstīm. Būtiskākie nelegālās migrācijas draudi ir šādi:

- sabiedrības un valsts sociālā, teritoriālā un demogrāfiskā stāvokļa deformācija;
- konkurence darba tirgū un cilvēku nodrošināšanā ar nepieciešamajiem dzīves apstākļiem, tās saasināšanās;
- etnisko, reliģisko (konfesionālo) un kultūras vērtību, uzvedības stereotipu un normu sadursme;
- atsevišķu reģionu un jomu kriminalizācija;
- ekstrēmisma un ksenofobijas izpausmju pieaugums.

Nelegālo migrantu pārvietošana pāri valstu robežām ir viens no lielākajiem ienākumu avotiem organizētajiem transnacionālajiem grupējumiem. Pirmkārt, atzīmēsim, ka pašreizējā ģeopolitiskā situācija, konflikti un karadarbība Sīrijā, sociālā un ekonomiskā krīze Afganistānā un Irākā ir izteikti labvēlīgs apstākļi ne tikai migrācijas procesu eskalācijai, bet arī starptautisku kriminālo grupējumu izveidei, lai pārvietotu bēgļus pāri robežām. Otrkārt, nozīmīga ir šo grupējumu komplicētā darbība, kurai ir daudz dažādu darbības virzienu. Grupējumu pārstāvju darbība sākās ar mērķtiecīgu informācijas novadīšanu potenciālajiem migrantiem par ļoti labvēlīgajiem apstākļiem jaunajās mītnes zemēs Eiropā (migranti būs nodrošināti ar augstiem pabalstiem, kas novērsīs nepieciešamību strādāt, viņu rīcībā būs ekskluzīvas mājas un dzīvokļi, automašīnas u. c.). Minētie dzīves apstākļi, salīdzinot ar mītnes zemē esošajiem, neapšaubāmi, izklausās pasakaini.

Savervētie migranti tika nodrošināti ar pavadoniem, glābšanas vestēm, laivām un informāciju par mītni jaunajās patvēruma valstīs. Pēdējos gados Vācijā ikmēneša pabalsts personai, kura iesniedza pieteikumu par viņas atzīšanu par bēgli, bija 670 EUR. Ja vēlāk iesniedzējam tika piešķirts bēgļa statuss, tad pabalsts jau bija vairāk nekā 1000 EUR. Turklāt bēgļa statusa ieguvējam tika piešķirts bezmaksas dzīvoklis un nodrošināts cits sociālais atbalsts (medicīniskie pakalpojumi, izglītība u. c.). Šādi pievilcīgi sociālie apstākļi motivēja iekļūt attīstītajās Eiropas valstīs ne tikai cilvēkus no militārajā konfliktā iesaistītajām valstīm, bet arī no Eiropas valstīm (Kosovas, Maķedonijas, Serbijas u. c.). Var secināt, ka virknē Eiropas Savienības valstu ir izteikti labvēlīga migrācijas politika (Francijā, Beļģijā, Nīderlandē, Lielbritānijā, Zviedrijā). Imigrantiem ir radītas iespējas dzīvot nestrādājot. Ja, piemēram, ASV jau pirmajā uzturēšanās gadā valstī ir nodarbināti 94–97% imigrantu (bezdarbs ir 4–7%), tad terorisma plosītajās Beļģijā un Francijā bezdarba līmenis imigrantu vidū sasniedz 35–50%. Šie imigranti var būt apmierināti ar savu dzīves kvalitātes līmeni, bet to nevar saprast un nesaprot imigrantu bērni, kuri ir izstumti no tradicionālās Rietumu sabiedrības.

Turklāt imigrantu izvietošanas vietas ir koncentrētas pilsētu nomalēs, kur viņiem tiek celtas lētas, bet sociāli nodrošinātas mītnes. Tādējādi veidojas slēgtas sabiedrības daļas (kopienas), kuras ir nodrošinātas bez nepieciešamās nodarbinātības. Tas ir savdabīgs piemērs un uzskatāms dzīves modelis imigrantu mītnes zemēs dzīvojošajiem, ka zināmu labklājību ir iespējams sasniegt, neko nedarot. Veidojas deteritoriāla vide ar specifiskām vērtībām, sociālajām normām un dzīvesveidu, kurš nav raksturīgs ne jaunajā mītnes zemē, ne arī izcelsmes valstīs. Imigranti savā dzimtenē tiek uzskatīti par savdabīgu eliti, izredzētajiem un veiksminiekiem. Pētījumi liecina, ka aptuveni trešdaļa imigrantu Francijā un puse Beļģijā ir iebraukuši jaunajās mītnes zemēs, lai dzīvotu kopā ar radiniekiem (franču val. *regroupement familial*).

Pēc Eiropola rīcībā esošās informācijas viens migrants par ceļojumu no mītnes zemes uz patvēruma valsti maksāja vidēji no trim līdz sešiem tūkstošiem ASV dolāru. Ekspertu aplēses liecina, ka 2015. gadā Eiropā ieradās vairāk nekā viens miljons bēgļu. Aptuveni 90% no viņiem maksāja kontrabandas organizētājiem. Ņemot vērā Eiropā

nelikumīgi ieceļojušo migrantu skaitu, transnacionālo organizēto kriminālo grupējumu ienākumi tikai 2015. gadā varēja būt no trim līdz sešiem miljardiem ASV dolāru. Nelegālās migrācijas pieaugošie apjomi un atbilstošie organizēto kriminālo grupējumu ienākumi ļāva pēdējiem iekļūt "Kriminālās sfēras čempionu līgā". 2015. gadā vien Eiropols tika fiksējis 10 700 personu, kuras turētas aizdomās par nelegālās migrācijas organizēšanu.

Eiropas Parlamentā 2015. gada 15. februārī tika apspriests jautājums, kuru ierosināja parlamenta deputāte Mara Bizoto (*Mara Bizzotto*), ka "Islāma valsts" (ISIS) ir iecerējusi un arī izmanto migrantu braucienus no Lībijas krasta uz "Eiropu, lai pārvērstu šo kontinentu par eļļu" [Priekšlikums]. To ir minējis bijušais Lībijas naftas un finanšu ministrs, apgalvojot, ka ISIS uzņemas kontroli pār bēgļu sūtīšanu no Lībijas, lai iefiltrētos tā saucamajos cerības braucienos. Nelegālā migrācija ir viens no būtiskākajiem faktoriem, kuri determinē terorisma draudus un to izpausmes Eiropā.

Pēc ārvalstu žurnālistu ziņām, kuras ir publicētas izdevumā *Sunday Express*, 2015. gadā vairāk nekā 4000 "Islāma valsts" teroristu ir iekļuvuši Eiropā kā bēgļi (*Brown*, 2015). Gluži tāpat kā citiem nelegālajiem migrantiem, šo teroristu iepļūšanai ES valstīs palīdz organizētās kriminālās struktūras, kuras organizē bēgļu nelikumīgu pārvietošanos no Ziemeļāfrikas uz Turciju, Grieķiju un Itāliju. Palermo Prokuratūra vēl 2014. gada decembrī sāka izmeklēšanu par iespējamu ISIS teroristu maskēšanos par Lībijas un Sīrijas migrantiem, kas izsēdās Sicīlijas krastā. Starp nelegālajiem migrantiem, balstoties uz izlūkdienestu informāciju, Eiropā tika ieludināti no 400 līdz 600 labi sagatavotu teroristu, kuri izgāja apmācības teroristiskajā organizācijā "Islāma valsts". Eiropas valstīs ir izveidotas teroristisko grupējumu tīkla struktūras – šūniņas, kuras savā starpā nav saistītas. Grupām ir dots uzdevums darboties patstāvīgi, izvēloties uzbrukuma objektus, laiku un paņēmienus (*Hinnat, Dodds*, 2016).

Šo grupu identifikācijas grūtības ir saistītas ar to, ka to dalībnieki cits citu nepazīst, nezina viņu dislokācijas vietas un komunikācijas līdzekļus. Francijas parlamenta senatore Natālija Gulē (*Nathalie Goulet*) ir atzinusi, ka, ja agrāk būtu zināms, cik teroristu ir sagatavots Sīrijā un Irākā, kā arī par viņu iekļūšanu Eiropā, tad izdotos novērst 2016. gada 13. novembra un 2016. gada 22. marta teroristiskos aktus. Šo teroristisko aktu īstenotāju grupa bija cieši saliedēta un darbojās lielāka grupējuma ietvaros, kuras atzari ir Vācijā, Lielbritānijā, Itālijā, Dānijā, Šveicē un Turcijā. Pēdējā laikā ir mainījusies teroristisko grupējumu apmācības sistēma, stratēģija un metodika. Tiek izveidotas īpašas vienības. Mācību laiks ir garāks. Mērķis pašreiz vairs nav nogalināt pēc iespējas vairāk cilvēku, palielināt upuru skaitu, bet gan palielināt teroristisko aktu un operāciju skaitu. Līdz ar to pretinieks ir spiests tērēt vairāk naudas vai vairāk resursu. Arī iedzīvotāju vidū trauksmes sajūta un panika pieaug. Saistībā ar nelegālās migrācijas pieaugumu šāda veida uzbrukumu skaits varētu tikai pieaugt.

2006. gadā Latvijas Ārpolitikas institūts un Konrāda Adenauera fonds veica pētījumu par Latvijas imigrācijas politiku, tās problēmām un perspektīvām (Latvijas imigrācijas politika, 2006). Visaptverošā pētījumā tika paredzēti trīs iespējamie migrācijas

politikas attīstības scenāriji: konservatīvais, liberālais un inkrementālais. Patlaban varētu konstatēt, ka Latvijas imigrācijas politikas īstenošanai vistuvākais bija liberālais imigrācijas attīstības modelis. ES integrācijas rezultātā tika atvērts darba tirgus, darba spēka plūsmai nekādi ierobežojumi netika paredzēti. Tomēr pētījumā formulētie ieteikumi netika pilnībā realizēti. Piemēram, ieteikums, ka “valstij daudz efektīvāk ir jāvērsas pret nelegālo uzņēmējdarbību”, ir aktuāls arī pēc desmit gadiem.

2011. gadā tika izstrādāts un akceptēts pētījums “Latvijas praktiskās rīcības nelegālās migrācijas mazināšanai”. Pētījuma secinājumos tika atzīts, ka “atbildīgo institūciju veikto pasākumu kopums nelegālās migrācijas mazināšanai gan pirms imigrantu ieceļošanas, gan to ieceļošanas un uzturēšanās laikā nodrošināja būtisku valsts iekšienē aizturēto nelegālo imigrantu skaita samazinājumu (no 310 personām 2008. gadā līdz 195 personām 2010. gadā)”. Tomēr pēdējos gados atkal ir vērojams nelegālo migrantu straujš pieaugums Latvijā. Var tikai piekrist atzinumam, ka “pozitīvu ietekmi uz Valsts robežsardzes kapacitāti valsts robežu apsardzībā atstājusi Valsts robežsardzes dalība starptautiskajās organizācijās, kā arī Eiropas Savienības projektu ietvaros iegādātās tehnikas un aprīkojuma pielietošana. Valsts robežas drošība efektīvi paaugstināta, modernizējot tehniskos līdzekļus, kā arī paaugstinot atbildīgo personu kvalifikāciju”. Ļoti būtiska nozīme nelegālās migrācijas novēršanai ir Valsts robežsardze.

Lai identificētu nelegālos imigrantus uz valsts robežas, saskaņā ar Robežsardzes likumu Valsts robežsardze veic virkni pasākumu (Robežsardzes likums):

- analizē nelegālās migrācijas risku;
- nodrošina nepārtrauktu valsts robežas uzraudzību, izmantojot tehniskos līdzekļus un dienesta suņus;
- veic ieceļojošo personu, transportlīdzekļu, kravu un mantu robežkontroli, izmantojot tehniskos līdzekļus, kā arī nepieciešamības gadījumā nodrošina personu un transportlīdzekļu pārbaudi valsts teritorijā;
- robežšķērsošanas vietās (ostās, lidostās) veic ieceļojošo un izceļojošo personu profilēšanu.

Pozitīvi jāvērtē tas, ka 2015. gadā tika apstiprināts plāns “Indikatīvais rīcības plāns personu, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, pārvietošanai un uzņemšanai Latvijā” (Indikatīvais rīcības plāns, 2015). Jāuzsver, ka tas ir izstrādāts pietiekami detalizēti un ietver sevī būtiskākos pasākumus, kā palīdzēt personām, kurām ir nepieciešama vispusīga aizsardzība. Tomēr ir vērojams mērķtiecīgu, kompleksu, transnacionālu programmu un pasākumu trūkums nelegālās imigrācijas novēršanā un ierobežošanā, it īpaši, ja runa ir par migrantu izcelsmes valstīm. Var atzīt, ka kopumā Eiropā trūkst vienotas izpratnes un pieejas nelegālās un arī legālās migrācijas cēloņu identifikācijā un konstruktīvas darbības to novēršanā. Šis globāla rakstura trūkums nespēj piepildīt vīzijas par drošu un labklājīgu nākotni. Valstu attīstības politiskā “labklājības valsts” modelis ir jāaizstāj ar “drošas valsts” modeli.

Eiropas Savienībā kopumā var iezīmēt pasākumu virzienus, kuri varētu ierobežot nelegālās migrācijas apjomus:

- tiesisko aktu sankciju palielināšana par nelikumīgu robežas šķērsošanu un nelegālās migrācijas organizēšanu;
- Eiropas Savienības ārējo robežu kontroles pastiprināšana, nodrošinot robežapsardzi (*Frontex*) ar nepieciešamajiem resursiem un labi sagatavotu personālsastāvu;
- vienota konsulārā un imigrācijas dienesta izveide ar kopēju datubāzi un kvalitatīvu sakaru sistēmu;
- vienota tiesisko aktu kopuma izstrāde un izveide par ārējo robežu šķērsošanas kārtību un metodisko materiālu sagatavošanu par tiesisko aktu īstenošanas praksi;
- vienotas datubāzes un kārtības izveide iebraukšanas vīzu noformēšanā un izsniegšanā.

Eiropas Savienības politika nelegālās migrācijas ierobežošanā galvenokārt varētu būt saistīta ar kopēju piespiedu represīvo pasākumu izstrādi un realizāciju. Turklāt Eiropas valstīs būtu nepieciešama speciāla programma darbā ar imigrantiem, kas nav integrējušies sabiedrībā. Patlaban tā vēl nav Latvijas problēma, taču tas, ka imigranti neintegrējas Eiropā, var ietekmēt visu Eiropas valstu nākotni.

Illegal Migration in the Context of Ensuring the Security

Abstract

Unfavourable socio-economic situation of migrants in countries of origin causes a considerable and regular flow of migrants to the EU. Only some migrants try to become financially self-sufficient and socially integrated. Most of them try to get social protection and fully preserve national and religious identity. It may result in the growth of social tensions, conflicts between migrants and residents of countries where they receive shelter.

Uncontrolled migration leads to a breach of public order and criminal activity at the national level. It is also represents a threat to international security.

Presently, there are certain contradictions between the objective need for new workforce and the ability of socio-economic system to absorb a large number of migrants in Europe. Therefore, there is a need for a regular prognostication of migration risks and the development of methods, which will enable the migration management. Legal and institutional support for migration policies in Europe does not provide a prompt

and effective migration management. Which emphasises the necessity of their improvement, especially taking into account the fact that Europe needs migrants to cope with the shortage of manpower and correct the demographic situation in general.

Keywords: globalization, illegal migration, migration, security.

Literatūra un avoti

1. Brown, Aaron. "Just wait..." Islamic State reveals it has smuggled thousands of extremists into Europe. 18.11.2015. Iegūts no: <http://www.express.co.uk/news/world/555434/Islamic-State-ISIS-Smuggler-THOUSANDS-Extremists-into-Europe-Refugees>
2. Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību. Pieņemts 15.11.2000. Starptautisks dokuments. *Latvijas Vēstnesis*, 87(2474), 06.06.2001. Iegūts no: <http://likumi.lv/doc.php?id=25089>
3. Cilvēka drošumspēja un NAP2020. *Pārresoru koordinācijas centrs*. Iegūts no: <http://www.pkc.gov.lv/cilv%C4%93ka-dro%C5%A1umsp%C4%93ja-un-nap2020>
4. Connor, P., Cohn, D'V., Gonzalez-Barrera, A. *Changing Patterns of Global Migration and Remittances*. Iegūts no: <http://www.pewsocialtrends.org/2013/12/17/changing-patterns-of-global-migration-and-remittances/>
5. Hansen, R. Globalization, Embedded Realism, and Path Dependence The Other Immigrants to Europe. *Comparative Political Studies*, 2002, p. 583.
6. Hinnat, L., Dodds, P. IS trains 400 fighters to attack Europe in wave of bloodshed. *AP News*, 24.03.2016. Iegūts no: <http://bigstory.ap.org/article/1c1661cef71c4a1a93f3a1863d27a284/trains-400>
7. Desilver, D. How the U.S. compares with other countries taking in refugees. *PewResearchCenter*, 24.09.2015. Iegūts no: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2015/09/24/how-the-u-s-compares-with-other-countries-taking-in-refugees/>
8. Ilmārs Latkovskis: migrācija ir daudz draudošāka problēma, nekā iepriekš esam apjautuši. *Latvijas Republikas Saeima*. Aktualitātes, 13.01.2016. Iegūts no: <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/24280-ilmars-latkovskis-migracija-ir-daudz-draudosaka-problema-neka-ieprieks-esam-apjautusi>
9. Indikatīvais rīcības plāns personu, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, pārvietošanai un uzņemšanai Latvijā. *Latvijas Republikas Iekšlietu ministrija*, 29.09.2015. Iegūts no: http://www.iem.gov.lv/lat/patveruma_mekletaji_es_un_latvija/?doc=30 IS trains 400 fighters to attack Europe in wave of bloodshedIS trains 400 fighters to attack Europe in wave of bloodshed//<http://bigstory.ap.org/article/1c1661cef71c4a1a93f3a1863d27a284/trains-400-fighters-attack-europe-wave-bloodshed530>http://www.iem.gov.lv/lat/patveruma_mekletaji_es_un_latvija/?doc=30
10. Ivars Brivers: Ekonomikas izaugsme nenozīmē labklājības pieaugumu. *Neatkarīgā*, 17.03.2016. Iegūts no: <http://nra.lv/latvija/166769-ivars-brivers-ekonomikas-izaugsme-nenozime-labklajibas-pieaugumu.htm>
11. *Latvijas imigrācijas politika: Problēmas un perspektīvas*. Rīga: Latvijas Ārpolitikas institūts, 2006.

12. Latvijas praktiskā rīcība nelegālās migrācijas mazināšanai: [Pētījums]. Rīga: Eiropas migrācijas tīkls, 2011. Iegūts no: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/emn-studies/irregular-migration/lv_20120216_migracijasmazinasanai_lv_version_final_lv.pdf
13. Migration and migrant population statistics. *Eurostat*. 2015. URL. Iegūts no: www.ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics.
14. Migration Reports. EU Neighbourhood Migration Report 2013. *Migration Policy Centre*. Iegūts no: <http://www.migrationpolicycentre.eu/publications/migration-report/>
15. Nedelkovski, M. Kakvo donasjat Rotshildovi v ES: "90% ot migrante ot Azija sa mladi mjeze" – Tjahnata dostavka v ES se finansira ot organizaciite na Rotshildovi. 05.09.2015. (Неделковски, М. Какво донасят Ротшилдови в ЕС: "90% от мигрантите от Азия са млади мъже" – Тяхната доставка в ЕС се финансира от организациите на Ротшилдови.). Iegūts no: www.zahariada.com/какво-донасят-ротшилдови-в-ес-90
16. Priekšlikums Eiropas Parlamenta rezolūcijai par teroristu iekļaušanu Itālijā, izmantojot slepeno imigrāciju. *Eiropas Parlaments*. Iegūts no: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B8-2015-0189+0+DOC+XML+V0//LV>
17. *Robežsardzes likums*. Pieņemts 27.11.97. Likums. Iegūts no: <http://likumi.lv/doc.php?id=46228>
18. Rukovodstvo po pazrobotke effektivnoj politiki v oblasti trudovoj migracii v stranah proisxozhdenija i naznacenija. (Руководство по разработке эффективной политики в области трудовой миграции в странах происхождения и назначения.). *OSCE*, 23.05.2006. Iegūts no: <http://www.osce.org/ru/eea/19243>